

SFINȚIREA CATEDRALEI EPISCOPALE „SF. ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA” DIN BĂLȚI

Radu MOȚOC

„Era timpul să fie amintită însemnătatea acestei catedrale cu un destin atât de strălucitor, dar în același timp, supus unor grele încercări ale vremurilor potrivnice creștinismului. Ansamblu de o rară frumusețe arhitecturală, izvor al înțelepciunii, turn neclintit al creștinătății, loc mereu chemător de alinare a sufletului creștin, catedrala a fost și rămîne o carte de vizită municipiului Bălți.” Această aserțiune a Arhimandritului Marchel Mihăescu, parohul Catedralei „SF. Împărați Constantin și Elena”, deschide cartea consacrată împlinirii a 70 de ani de la sfințirea locașului.

Catedrala a cunoscut în perioada regimului totalitar „experiența” profanării, împărtaşind soarta vitregă a sute de locașuri sfinte de pe mult pătimitul pămînt al Basarabiei.

Oraș negustoresc, cu o populație majoritară evreiască, recunoscut prin bîlciurile anuale de cai, Bălțiul a fost întemeiat înainte de 1750 pe moșia boierului Catargi. Pînă la momentul reînființării, în 1923, a Episcopiei Hotinului cu reședința la Bălți, în acest oraș cu o populație numeroasă activa doar biserica cu hramul „Sf. Nicolae”, locaș amplasat în cartierul evreiesc. Era și firesc ca episcopul Visarion Puiu* să edifice o biserică reprezentativă pentru această urbe.

Astfel, episcopul adresează Primului Ministru Ion I. C. Brătianu o scrisoare datată din 4/17 iunie 1923: „...Episcopia Hotinului are reședința în orașul Bălți, localitatea cea mai însemnată din colțul de nord-est al țării, cu o populație de peste 50 000 locuitori, din care cea mai mare parte sînt evrei. Dar în tot orașul acesta, pentru trebuințele cultului public al poporului ortodox, nu este decît o singură biserică, ce servește astăzi și de catedrală. De aceea, pentru a se dobîndi un locaș de închinăciune poporului ortodox din această localitate, apoi, spre a se da Episcopiei o catedrală măreață, în stil național... este absolut nevoie de construirea unei frumoase biserici și a unei reședințe episcopale. Și în vederea împlinirii acestei trebuințe, de atîta însemnatate religioasă și națională, venim a Vă ruga, Domnule Prim-Ministru, să binevoiți a dispune ca înaltul Guvern să hotărască:

1. A se face prin Ministerul Cultelor și Artelor planurile necesare catedralei și reședinței

episcopale din orașul Bălți.

2. *Să ni se dea un fond începător de trei milioane pentru procurarea întâiului material de piatră și lemn, trebuitor lucrărilor pregătitoare unor asemenea edificii, chiar în cursul acestui an”.*

Pentru începerea lucrărilor era nevoie să se obțină de la oficialitățile locale terenul din colțul străzilor Regele Ferdinand și General Berthlot situat în cartierul creștinesc. Intervenția a fost făcută prin scrisoarea nr. 752 din 1 octombrie 1923. Prefectul județului Bălți a dat răspuns favorabil la 27 octombrie al aceluiași an prin scrisoarea nr. 1 136. Ca urmare a demersurilor făcute de oficialitățile municipiului Bălți la Ministerul Cultelor, Ministerul de Interne și Sfântul Sinod s-a aprobat prin Decretul Regal nr. 315 din 31 ianuarie 1924 cedarea de veci a terenului cu suprafața de 7 595 m² către Episcopia Hotinului.

Punerea pietrei fundamentale s-a efectuat în prezența Principelui Carol, moștenitorul tronului, și a Patriarhului Ierusalimului Preafericitul Damianos însoțit de Dositei, Mitropolit de Sevastia. Ion Inculeț, Ministru al Basarabiei din acea perioadă, a organizat primirea înalților oaspeți împreună cu episcopul Visarion Puiu. O interesantă descriere a acestui eveniment a lăsat-o un martor ocular, părintele ierodiacon dr. Laurențiu Busuioc, funcționar în acea perioadă la Consiliul Eparhial din Bălți¹

După actul solemn al punerii pietrei fundamentale, a fost semnat un document, zidit apoi în temelie, care avea următorul conținut: „Astăzi, 28 septembrie, anul Mîntuirii, 1924...pusu-s-a temelie în orașul Bălți bisericii catedrale episcopale, cu hramul Sfinților Împărați și-n tocmai cu apostolii Constantin și Elena, față fiind la acest însemnat act Alteța Sa Regală Principele Carol, moștenitorul Tronului și Înalt Preasfințitul Mitropolit Primar, dr. Miron Cristea, înconjurat de membrii Sfîntului Sinod, înaltul Guvern al Țării, cu numeroși reprezentanți ai Parlamentului, fruntașii orașului și mult cler și popor.

*Se ridică acest sfînt locaș, prin osîrdia Preasfințitului Visarion Puiu, întâiul episcop al reînviatei Eparhii a Hotinului, după planurile întocmite de **arhitectii Adrian Gabrielescu și Petre Dumitrescu** din București și să fie loc de închinare norodului creștinesc și podoabă acestui oraș...”*

Autoritățile locale au constituit la ședința din 14/27 octombrie 1923 un comitet pentru construcția catedralei episcopale din Bălți. Comitetul analizează în data de 21 martie 1924 oferta prezentată de arhitectul Adrian Gabrielescu de la Comisia monumentelor istorice din București, fiind considerată cea mai convenabilă din toate punctele de vedere. În consecință, oferta sa este acceptată și arhitectul prezintă comitetului respectiv la 23 aprilie/6mai 1924 schițele viitoarei catedrale, examinate ulterior și de **arhitectul P. Antonescu** din București și de arhitecții din cadrul Ministerului Cultelor, făcînd posibilă astfel începerea planurilor de execuție ale catedralei.

Pentru începerea acestor lucrări, Ministerul Cultelor a alocat suma de 2 500 000 lei, dar din cauza dificultăților financiare pricinuite de declanșarea crizei mondiale, restul cheltuielilor a trebuit să fie suportat de clerul din Eparhia Hotinului, eforturi

financiare coordonate de episcopul Visarion Puiu. Trebuie amintite donațiile oferite de corpul magistraților (12 000 lei) și cele ale ofițerilor români din divizia 14 (40 000 lei), sume utilizate pentru achiziționarea de veșminte arhieresti și obiecte religioase.

Catedrala episcopală cu hramul „Sf. Împărați Constantin și Elena” a fost ridicată în perioada anilor 1924 - 1934 prin grija primului episcop al reînviarei Eparhiei a Hotinului, preasfințitul Visarion Puiu. Acest sfânt locaș reprezintă primul semn trainic pe care oficialitățile române l-au construit pe pământul Basarabiei după reîntoarcerea acestei provincii la patria-mamă.

Catedrala este construită sub formă de treflă cu pridvor înconjurat de coloane la intrare. Deasupra intrării și a pronaosului, sub turlă, pe cele trei laturi, există un cerdac cu niște coloane care creează între ele o boltă artistic lucrată.

Turla principală de 46 metri se înalță maestuos într-o armonie perfectă cu celelate componente ale catedralei.

De la poalele turlei principale se desfășoară în lateral, în formă de cascade, mai multe bolți lipite succesiv de zidăria principală a catedralei.

Locașul este acoperit în întregime cu plăci de aramă. În fața catedralei, pe axa ei principală, este amplasat un baptisteriu al cărui arhitect a fost **V. Voitehovschi**, construit după modelul practicat la biserica de la Curtea de Argeș.

În interiorul catedralei, care impresionează prin dimensiuni unde pot asista la slujbe peste 1 000 de credincioși, se disting coloanele ce sprijină cupola centrală și arcurile bolților, toate executate în beton armat.

Catapeteasma este lucrată în lemn de stejar și sculptată cu ornamente de struguri și foi de viță-de-vie. Pictura în frescă a catedralei a fost efectuată în mai multe etape, respectându-se stilul clasic bizantin, utilizat și în cazul bisericilor grecești de la Sf. Munte Athos. E de remarcă că pictura din catedrala bălțeană este realizată în tonuri mai luminoase.

Iluminarea catedralei este electrică, dar, pe lângă becurile din frumoasele candelabre, mai sînt și cele ascunse adînc în cornișe, asigurînd, aprinse, o senzație de feerie. Crucea de deasupra turlei principale este și ea iluminată electric, putînd fi observată noaptea de la distanță.

Pictura interioară a fost restaurată și completată în perioada anilor 2002-2004 sub coordonarea egumenului Andrei Berega**

Ctitorul acestei catedrale, episcopul Visarion, n-a urmărit numai ridicarea unui sfînt locaș de închinare, dar a dorit să înfăptuiască o operă de artă care să reprezinte o puternică afirmare a neamului românesc în Basarabia. Din acest motiv, solemnitatea tîrnosirii acestei catedrale s-a dorit a fi pătrunsă de toată măreția cuvenită.

La această sărbătoare bisericească și națională au luat parte, în afară de clerul și credincioșii din eparhie cu ajutorul cărora a fost ridicat, în mare parte, acest locaș de cult, și Majestatea Sa Regele Carol al II-lea, înconjurat de miniștrii din guvern, de

membrii Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de reprezentanții bisericilor ortodoxe, surori din străinătate.

Lucrările de construcție a catedralei au fost finalizate în toamna lui 1933 și s-a hotărât ca sfințirea să fie stabilită pentru data de 14 octombrie 1934. Ministrul Cultelor Al. Lapedatu sosește la Bălți în data de 17 septembrie 1934 pentru a examina starea de lucruri și a constatat că lucrările erau terminate și catedrala este înzestrată cu toate cele necesare pentru serviciul divin. Tot cu această ocazie, Al. Lapedatu a vizitat reședința episcopală, fabrica de lumânări și atelierul de confecționare a obiectelor bisericești.

Dar situația în Europa se complică din cauza asasinării Regelui Alexandru I, unificatorul Iugoslaviei, fapt care a îndoliat familia regală a României. Din acest motiv, solemnitatea de sfințire a catedralei a fost amânată pentru anul 1935.

Sfințirea primei biserici românești din ținutul interrivan a fost pentru Regele Carol al II-lea un bun prilej ca să se afle în mijlocul populației din Basarabia de după Reîntregire, vizitând orașele Hotin, Bălți și Chișinău. Această călătorie a ținut patru zile (1-5 iunie 1935). Pe data de 1 iunie, la ora 8 dimineața, în gara Noua-Suliță a sosit un tren special în care erau membrii guvernului și înalți demnitari din București și din Cernăuți: G. Tătărescu, președintele Consiliului de Miniștri; I. Inculeț, Ministrul de Interne; Dr. C. Angelescu, Ministrul Instrucțiunii Publice; Al. Lapedatu, Ministrul Cultelor; Ioan Nistor, Ministrul Muncii; generalul Paul Anghelescu, Ministrul Armatei; Eugen Titeanu, Subsecretar de Stat; Tilică Stăncescu, Director General al Siguranței, etc. La ora 9 a sosit și trenul regal din care a coborât Măria Sa, Regele însoțit de Voievodul Mihai și de suita regală. Cortegiul de mașini a străbătut satele pe distanța de 41 km cât era pînă la Hotin. Pe întregul traseu, înalții oaspeți au fost salutați de săteni îmbrăcați în haine de sărbătoare, casele lor fiind împodobite cu flori și covoare basarabene. La intrarea în orașul Hotin, oaspeții au văzut un arc de triumf pe vîrfurile căruia doi săteni cu buciume vesteau sosirea cortegiului regal. Primarul Hotinului, Ioan Cazacenco îl întâmpină pe Rege cu tradiționala pîine și sare. În fața catedralei din Hotin, regele a fost întâmpinat de I.P.S. Mitropolitul Nectarie al Bucovinei și Preasfințitul Visarion al Hotinului cu sfînta Evanghelie și Sfînta Cruce, iar corul de preoți înveșmîntați a cîntat „Mîntuiește, Doamne, poporul Tău”. În catedrală a fost oficiat un Tedeum la sfîrșitul căruia episcopul Visarion a ținut o cuvîntare.²

Oaspeții, clerul prezent și oficialitățile locale au asistat din tribuna ridicată cu acest prilej la defilarea trupelor militare. A urmat vizita la spitalul județean, unde au participat la punerea pietrei fundamentale a unui centru de chirurgie început prin stăruința P.S. Episcop Visarion și a doctorului Ioan Bordeianu.

Mai apoi, a fost inaugurat ateneul „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, prilej cu care prefectul județului Hotin, cel care inițiasese acest proiect, a ținut o cuvîntare.

Î. P.S. Episcop Visarion își dorise încă în 1923 să înceapă la Hotin construirea unei catedrale care împreună cu parcul din jurul ei să devină o podoabă înălțătoare de suflet atît pentru locuitori, cît și pentru vizitatorii care vin să admire ruinele cetății. Dar această nobilă intenție s-a ciocnit de insensibilitatea oficialităților locale care nu au înțeles importanța ridicării unei asemenea catedrale într-un oraș situat la frontierele a trei țări: România, Polonia și Rusia. În consecință, procesul de aprobare a punerii la dispoziție a terenului necesar a întîrziat cu 12 ani finalizarea acestei construcții. Piatra fundamentală a fost sfințită cu această ocazie în prezența Măriei Sale Regele și a Marelui Voievod Mihai, care au turnat cimentul tradițional. La sfîrșitul ceremoniei de sfințire, episcopul Visarion a ținut un discurs.³

În actul de întemeiere a catedralei, redactat la 2 iunie 1935, se menționează: *„Astăzi 2 iunie, anul mîntuirii una mie nouă sute treizeci și cinci, în al cincilea an de domnie a Majestății Sale Regele Carol al II-lea al României, pus-u-s-a temelie în orașul Hotin bisericii catedrale cu hramul Sf. Gheorghe, din rîvna și cu osîrdia Prea Sfințitului episcop Visarion al Hotinului, spre slava Dumnezeului părinților noștri și pentru a fi sfînt locaș de pomenire voievozilor, boierilor și oștenilor care au luptat și apărât vechea cetate a Hotinului, biserică de închinare norodului creștinesc și podoaba acestui oraș în veci, Amin”.*

Episcopul Visarion a invitat la ceremonia sfințirii catedralei din Bălți înalți reprezentanți ai bisericilor ortodoxe surori.

Preafericitul Patriarh ecumenic al Constantinopolului, Fotios al II-lea, a trimis ca reprezentant al patriarhiei pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Maximos al Halkidonului însoțit de Preacuvioșia Sa Arhimandritul Adamantios, directorul cancelariei sfîntului Sinod din Constantinopol.

Înalt Preasfințitul Mitropolit primat al Atenei Hrisostom a delegat ca reprezentant al bisericii Greciei pe protopresbiterul Constantin Maritachis, superiorul bisericii grecești din București.

Înalt Preasfințitul Mitropolit primar ortodox al Poloniei, Dionisie, a fost reprezentat prin preasfințitul episcop Sava de Liublin.

Înalt Preasfințitul Mitropolit Miron Cristea al României, a fost reprezentat de către preasfințitul episcop Cosma al Dunării de Jos.

Înalt Preasfințitul Mitropolit al Moldovei Nicodem, fiind bolnav, a fost reprezentat de preasfințitul Grigorie Botoșaneanu.

În sîmbăta care a precedat ceremonia de duminică, la ora 5 după amiază, în biserica Sf. Apostoli s-a săvîrșit de către preasfințitul episcop al Dunării de Jos, Cosma, privityherea la care au asistat foarte mulți enoriași. Tot atunci s-a hotărît ca antimisul cu Sf. Moaște să fie aduse la noua catedrală a doua zi dimineață, înainte de sosirea înalților oaspeți.

Duminică, 2 iunie, la ora 10, în stația Pămînteni din Bălți sosește trenul regal cu Măria Sa Regele Carol al II-lea îmbrăcat în alb, cu uniforma trupei de gardă, coif strălucitor, avînd o înfățișare împăratească. Marele Voievod Mihai, moștenitorul tronului, era îmbrăcat în uniforma elevilor de la școala militară de aviație și era urmat de generalul Ilasievici, mareșalul palatului. Pe peronul gării, înalții oaspeți au fost

întâmpinați de P.S. Episcopul Visarion însoțit de Protoiereul Silvestru Vatrîci; generalul Toma Dumitrescu, comandatul corpului IV de armată; generalul Gheorghiu, comandantul diviziei a 14 Bălți; Emil Cateli, prefectul județului Bălți; P. Vrabie, primarul municipiului Bălți; C. Satmary președintele tribunalului Bălți; Gr. Mișuță, prim-procuror la Bălți. Conform tradiției, regele și cortegiul său au fost întâmpinați de către primar cu pîine și sare în acordurile imnului regal, interpretat de fanfara militară.

Curtea catedralei a fost împodobită cu steaguri tricolore prinse de grilajul din fier forjat, iar în pridvorul dinaintea catedralei erau amplasate steagul românesc, cel grecesc și cel polonez, țări care au delegat ierarhi să săvîrșească slujba sfințirii catedralei din Bălți.

De la poarta de intrare și pînă la baptisteriul din fața catedralei stăteau peste 100 de preoți îmbrăcați în veșminte albe. În tribuna ridicată pe latura curții dinspre strada principală, au luat loc doamnele, îmbrăcate în costume naționale și haine de sărbătoare.

Cortegiul regal se apropie de catedrală și Regele Carol al II-lea este întâmpinat de episcopul Visarion înconjurat de Epitropii bisericii: Eufimie Popovici (fost prefect și senator); Berg, general în armata rusă; I. Bjola, învățător pensionar; părintele consilier D. Iavorschi și protopopul orașului Bălți, S. Vatrîci. După ce Regele sărută Evanghelia și Crucea, Epitropii oferă Majestății Sale tradiționala pîine și sare. Fanfara militară intonează Imnul Regal, iar odată cu ea, acompaniați și de sunetele clopotelor care dau o puternică armonie îngerească, cîntă întreg poporul.

Sfînta slujbă este binecuvîntată de Î.P.S. Mitropolit Maximos al Halkidonului, trimisul patriarhiei de Constantinopol. Corul celor peste 100 de preoți cîntă „Hristos a înviat” după care este înconjurată biserica, în frunte cu un călugăr care bate toaca de lemn, urmat de steagurile bisericești, corul clerului, înalții ierarhi, de Măria Sa Regele cu Marele Voievod Mihai și de demnitarii statului. În clipa cînd se rostește rugăciunea intrării: „Stăpîne Doamne Dumnezeu nostru....”, Măria Sa Regele și marele Voievod Mihai îngenunchează odată cu înalții ierarhi slujitori, gest care creează o profundă impresie în mijlocul asistenței.

Rugăciunea a fost rostită de Preasfințitul Episcop Cozma al Dunării de Jos, care ridică sfintele moaște și se îndreaptă spre intrarea în catedrală, unde rostește îndemnul „*Ridicați boieri porțile voastre ca să intre Împăratul Slavei*”, iar din catedrală i se răspunde „*Cine este Împăratul Măririlor?*” Majestatea Sa Regele taie cordonul tricolor și, prin porțile impresionantei catedrale, pătrunde în incinta frumos luminată. Conduc de Preasfințitul Episcop Visarion, Măria Sa Regele s-a îmbrăcat în altar în

cămașa albă de ritual, iar Marele Voievod într-o cămașă de culoarea mov, amîndouă cu încingători de aur.

După terminarea slujbei de sfințire, preasfințitul episcop Visarion a oferit în dar Măriei Sale Regelui o frumoasă icoană lucrată în aur, după care a rostit o cuvîntare.⁴

Actul de întemeiere consemnează evenimentul astfel:

„Scris și semnat întru aducerea aminte a sfințirii bisericii catedralei din orașul Bălți, cu hramul Sfinților Împărați Constantin și Elena, începută a se zidi la 1924 în vremea domniei Regelui Ferdinand I și terminată în vremea domniei Regelui Carol II-lea al României, din rîvna și cu truda Episcopului Visarion, săvîrșindu-se sfințirea ei în ziua de 2 iunie, anul 1935, întru slava Dumnezeului nostru în veci. Amin”.

Măria Sa Regele și prințul moștenitor au salutat din tribuna din curtea catedralei defilarea trupelor din garnizoana Bălți.

Programul oficial prevedea și punerea pietrei fundamentale la capela Liceului de fete. Alteța Sa Regală a preferat să se deplaseze pe jos pîna la acest obiectiv, pentru a vedea mai deaproape mulțimea care îl ovaționa. La Liceul de fete, Regele a fost întîmpinat de Episcopul Visarion care, după ce a rostit o cuvîntare, a invitat pe înalții oaspeți să semneze și să zidească pergamentul în temelia capelei.

A urmat dezvelirea unui monument în cimitirul eroilor din Bălți, închinat celor care s-au jertfit pentru întregirea neamului.

La reședința episcopală, Măria Sa Regele Carol al II-lea l-a decorat pe Preasfințitul Episcop Visarion cu cordonul de „Mare Cruce” al ordinu-lui Coroanei României pentru munca depusă pe tărîmul bisericesc și național. Cu această ocazie, Preasfințitul Episcop Visarion a rostit o cuvîntare de mulțumire.⁵

Răspunsul Măriei Sale Regelui a fost deosebit de sincer, din el nelipsind aprecierile activității de excepție ale Episcopului Visarion: „...Cred că nu aș fi putut începe această vizită în Basarabia printr-o faptă mai frumoasă decît aceea a tîrnosirii primei biserici episcopale a României Unite pe aceste plaiuri veșnic românești. Nu cred că ar fi ceva mai frumos, căci aici acest popor moldovenesc a priceput adîncul rost al afirmării credinței și deci al naționalității românești, în aceste locuri revenite către Patrie și care vor rămîne prin întărirea credinței veșnice ale neamului nostru...”

Pot spune că ești acela care ai priceput cuvintele care le-am spus întotdeauna că biserica noastră nu trebuie să fie o biserică moartă, ci trebuie să fie una vie. Dați-mi voie să spun că tocmai din cauza greutăților acestora ai putut să dai o probă în fața întregii creștinătăți și a Bisericii ortodoxe că aici există o adevărată biserică și că această biserică este biserica credinței și nu o biserică izvorîtă dintr-un buget al Statului. Azi sărbătorim

Confluente Bibliologice

această înălțare și această punere definitivă a Crucii românismului pe plaiurile Basarabiei, dați-mi voie să ridic paharul meu pentru ca toată lumea să urmeze pilda de aici. Biserica să fie vie, biserica să trăiască prin credință și prin meritele ierarhilor săi."

După semnarea în „Cartea de aur” a Episcopiei, la ora patru și jumătate, Măria Sa Regele și Marele Voievod Mihai au plecat să viziteze cazărmile militare ale regimentului 6 Vânători, în care Suveranul a fost ofițer cu gradul de locotenent pe când această unitate era de gardă la castelul Peleş din Sinaia.

Slujbele arhieresti în noua catedrală au continuat zi de zi, timp de 40 de zile. La 3 iunie, la reședința episcopală, a fost oficiată o masă oficială la care au fost invitați ierarhi din țară și din străinătate. Prea Sfințitul Episcop Cozma al Dunării de Jos a prezentat în luarea sa de cuvânt motivele pentru care Î.P.S. Patriarhul Miron Cristea al României nu a putut veni. În această perioadă, la București se desfășurau conferințele cu reprezentanții bisericilor anglicane.

Prelații greci, însoțiți de arhimandriții Melchisedec Dimitriu și Daniel Ciubotaru, au vizitat în continuare monumentele și instituțiile bisericești din Iași, apoi, împreună cu Î.P.S. Mitropolit Nicodem, au mers la mănăstirea Neamț, leagănul monahismului românesc și la mănăstirile Văratec și Agapia.

Presa, atât cea din țară, cât și cea din străinătate, a relatat cu viu interes tîrnosirea catedralei episcopale din Bălți.

Nicolae Iorga evocă acest eveniment într-un articol intitulat „Un ctitor: părintele Visarion Puiu”, care a apărut în mai multe reviste: „Dărimători avem destui și cu un mare neobosit curaj. Dărimă case vechi, biserici, dărimă așezăminte și reputații. Dar ce rar e de o bucată de vreme să întâlnești un ctitor. Ctitor nu e oricine construiește punînd piatră pe piatră și portretul său pe tencuiala proaspătă și avînd bună grijă că între ce se cheltuiește să nu se amestece un ban din punga sa. Ctitoria cea adevărată, singura de ținut seama e aceia în care cineva cu un scop mai înalt înaintea ochilor își pune tot sufletul. Așa a făcut la Bălți, și-i urăm s-o facă și în străvechiul, în gloriosul Hotin, părintele Visarion Puiu, Episcopul Basarabiei de Nord...”

...A ridicat biserică lîngă biserică și palatul său numai cu Dumnezeu și-a avut mai multe lăcașuri ale sale. Iar în jur muncă, gospodărie, bună ordine. A impus astfel respectul celor de alt neam, acela de care se ține și sub raport moral a creat un oraș. Cîți din cei de față la strălucitoarea serbare de ieri vor fi luat un exemplu?”⁶

Camil Petrescu publică un articol despre această tîrnosire a catedralei din Bălți pe care îl întitulează „Suveranul în Basarabia”. Scriitorul menționează printre altele: „Calea religiei e fără îndoială cea mai nimerită pentru a găsi inima cucernică a țăranelui basarabean. Norocul face să păstorească în nordul acestui ținut un om de carte, un adevărat creator, Episcopul Visarion Puiu... Iată ce e cu deosebire de prețuit într-un stat care își întărește cu luciditate structura. Participarea prelaților străini este ea însăși un semn de prestigiu și arătarea unui rol de conducere. Nădăjduim că marele lăcaș tîrnosit e în același timp o operă de artă...”⁷

Mitropolitul Visarion Puiu (1879 - 1964)

S-a născut la 27 februarie 1879 la Pașcani. Școala primară a făcut-o în orașul natal (3 ani) și un an la Roman. Seminarul teologic l-a început la Roman și l-a finalizat la Iași. Facultatea de Teologie a urmat-o la București în perioada anilor 1899 - 1904. A fost introdus în monahism la Catedrala Episcopală din Roman în anul 1905, după care a urmat Academia Teologică din Kiev (1907 - 1908). A îndeplinit funcția de director al Seminarului teologic „Sf. Andrei” din Galați în perioada 1909 - 1918, după care a fost numit director al Seminarului teologic din Chișinău și Exarh al mănăstirilor din Basarabia (1918 - 1921).

Pentru dăruirea cu care a slujit biserica ortodoxă română, a fost numit Episcop de Argeș (1921 - 1923), Episcop al Hotinului (1923 - 1935) și Mitropolit al Bucovinei (1935 - 1940).

În perioada războiului de Reîntregire a îndeplinit funcția de șef al Misiunii Bisericești Ortodoxe Române în Transnistria (1942 - 1943).

După venirea sovieticilor în România, a fost condamnat la moarte în contumacie în anul 1946 de către Tribunalul Poporului din București și excomunicat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în 1950. A fost reabilitat post-mortem tot de Biserica Ortodoxă Română la 25 septembrie 1990. Anularea sentinței judecătorești din 1946 însă, se lasă așteptată și în prezent.

Este fondatorul Episcopiei Ortodoxe Române din Europa Occidentală pe care a condus-o în perioada 1954 - 1958.

A murit la 10 august 1964 în apropiere de Paris, la Vieis Maison-Aisne și a fost înmormântat de comunitatea catolică, cea care i-a acordat sprijin în ultimii ani din viață. Ulterior, a fost reînsemnat în Cimitirul Montparnasse din Paris.

A avut o bogată activitate de publicist. În cele peste 40 de lucrări publicate a abordat probleme de educație și morală creștină și de istorie. A întreținut o vastă corespondență cu majoritatea Bisericilor Europene și Orientale, cu mănăstirile de la Muntele Athos și cu mari personalități ale vremii. A corespondat cu Academia Română și Muzeul Militar Național, instituții cărora le-a făcut mai multe donații.

Casa pe care a construit-o Mitropolitul Visarion Puiu la Mănăstirea Vovideni a fost oferită după 1948 lui M. Sadoveanu și găzduiește în prezent **Muzeul memorial Mihail Sadoveanu**. În incinta muzeului este și o cameră care amintește de Mitropolitul Bucovinei, Visarion Puiu, care are piatra de mormânt în osuarul din mănăstirea Neamț.

Nicolae Iorga l-a apreciat ca pe unul dintre cei mai culti clerici ortodocși români din perioada interbelică.

** Egumenul Andrei Berega

Născut la 06.03.1972 în satul Grigorești, raionul Sângerei, Republica Moldova.

Urmează cursurile Universității de Arte Frumoase din Moscova (1989-1992); Seminarul Teologic Ortodox din Chișinău (1992-1996); la Universitatea Paris I secția Arte Bizantine (2003); primește burse de studii oferite de guvernul Francez și cel din România la Sorbona și București. Execută și restaurează picturi bisericești din R. Moldova și România. Cunoaște cinci limbi străine.

1. „Într-o frumoasă zi de toamnă, duminică, 15/28 septembrie 1924, orașul Bălți, gătit ca de mare sărbătoare, chema, în ulițele mai însemnate din mijloc, valuri de lume de tot felul. De la trecerea prin el a Regelui Ferdinand întâia oară în 1921, și din ziua instalării întâiului episcop al Eparhiei Hotinului, Visarion Puiu, care și-a ales reședința în acest oraș, Bălții nu au mai văzut asemenea pregătiri, nici arcuri de verdeață și freamăt de lume și de oaste ca acum. Sărbătoarea punerii acestor pietre fundamentale într-un oraș retras și comercial ca Bălți, prin felul neașteptat în care s-a desfășurat, a trezit amintirea vremurilor de glorie și de creștină pietate ale lui Neagoe Basarab și Vasile Lupu, când Răsăritul ne trimetea tot ce avea mai de seamă ca să fie mărturie zilelor de înălțătoare prăznuire ale neamului nostru. Și i-a fost dat tocmai acestui colț retras al Basarabiei să facă legătura cu acele vremuri, căci, pe lângă înaltele fețe bisericești și politice ale țării, în frunte cu Alțeta Sa Regală Principele Carol, norocoase împrejurări ne-au adus de față la această serbare pe însuși Santitatea Sa Patriarhul Damianos al Ierusalimului. Figura venerabilului bătrân din depărtate locuri a fost apoteoza acestei serbări, care depășește cadrul unui eveniment local, devenind un fapt istoric pentru țara noastră întreagă și în deosebi pentru această noua eparhie...”

2. „Sire,

Istoria neamului și a acestui pământ, ne arată la începutul ei veacurile tulburi și încă nedeplin cunoscute ale închegării poporului nostru românesc, vreme lăsată cercetărilor istorice; după ele urmează veacurile cu tot felul de frământări ale țărilor române răzlețite, printre care totuși găsim nume și acte strălucitoare, ca în istoria popoarelor mari și glorioase; iar după aceasta vine vremea veacului nostru, al închegărilor prezente, cu consolidarea și dezvoltările pornite de înțeleptul Vostru unchi, regele Carol I, urmate de unificarea poporului și a pământului românesc, sub blândul Vostru părinte, regele Ferdinand I, de la care a rămas continuarea și desăvârșirea operei lor, prin dezvoltarea tuturor instituțiilor trebuitoare acestui popor și pentru a cărora înfăptuiri, vedem cu nețărmurită bucurie și cu admirație cum Majestatea Voastră, nu cruțați nici vreme, nici odihnă, ci ne dați pildă tuturor truda cercetărilor și îndemnuri trezind conștiințele și pornind energii spre o cât mai frumoasă propășire de obște....

De zidurile acestei cetăți, s-au lovit: crăiasca trufie a Poloniei de ieri, hoardele nestatornice ale cazacilor și tătarilor, cetele cuceritoare ale turcilor de altă dată și valurile uriașelor oștiri ale Rusiei....

Cum, însă, în clipa de față, ați luat truda veniri spre a da și acestui colț de țară rânduiești și îmbunătățiri ca un Alexandru cel Bun, punând azi temelie unei noi catedrale, a unui spital și inaugurarea unui cămin cultural, deci instituții dătătoare de noi puteri vieții acestui oraș, făgăduim că și în acestea vă vom fi, nu numai recunoscători, ci și grabnici îndeplinitori de lucru”. Sfințirea catedralei din Bălți, Ed.

Consiliul Eparhial Hotin, 1935, pag. 10.

3. „ Tocmai era vremea ca tristețea acestui târg sărac și de margine de țară, să fie risipită și prin frumusețea unei catedrale. Se cuvenea așezarea la acest hotar a unui stâlp de graniță creștină; a unui far luminător pentru cei slabi și repede rătăciți de gânduri șubrede și păgubitoare; trebuia un altar de sărbătorească pomenire a tuturor vechilor ostași căzuți apărând și odihnesc acum sub ruinele cetății Hotinului, ne trebuia și un semn veșnic aducător aminte al trecerii Voastre prin acest oraș....” Ibidem, pag. 16.

4. „Sire,

Din cercetarea cu luare aminte a enormului film, ce ne desfășoară istoria lumii, din cele mai îndepărtate vremi și până în zilele noastre, înțelepciunea ordonată vede că, dintre toate sistemele de conducere pentru popoare, cele care sprijină mai puternic alcătuirile sociale, atât ale oamenilor cu viață primitivă, cât și a celor mai civilizate țări, sunt cele ce se întemeiază pe credința religioasă....

Pe când păturile superioare ale unui popor se frământă ca valurile în direcția tuturor vânturilor, mulțimea maselor populare, păstrează în cuminte resemnare, moștenind din veacuri, legi și deprinderi mult mai solide și folositoare vieții și dezvoltării lor, cu adânci temeuri în credințele religioase și mulțumită acestor reguli de viață ele pot privi și îndura prefacerile vremelnice ale născocitoarelor minții omenești cu toate frământările ce ajung uneori și în adâncul lor, îndeosebi când ele se sprijină pe creștinism....

Cunoscând cu toții că acest puternic factor sufletesc a păstrat și a purtat și poporul nostru românesc, oțelindu-l prin atâtea feluri de frământări în cursul veacurilor vieții sale, datori suntem a păstra și sprijini mereu credința în cea mai mare măsură pentru că poporul nostru, vorbind din adâncul lui, este religios, el ține la religia lui și o folosește mai presus de orice alte călăuziri vremelnice ca pe cea mai solidă cârmă a vieții sale....

Regretăm că la zidirea catedralei nu am avut sprijinul convenit din partea cârmuirii centrale a țării, precum de asemenea nici a factorilor cu cădere locală, care a pricinuit întârzierea altor acțiuni din partea bisericii acestei eparhii. A fost, însă, se vede, voia lui Dumnezeu, ca atât această catedrală cum și toată așezarea reînființatei episcopii a Hotinului, să se realizeze prin râvna clerului său și în deosebi cu sprijinul țăranilor acestei eparhii. Și acest lucru ne mângâie infinit....

Și întrucât acest sfânt locaș, la fel cu celelalte 57 biserici zidite și zidite din nou și cele 360 reparate și în curs de reparare în vremea acestor zece ani de la reînființarea eparhiei noastre, e produsul râvnei clerului și a dragostei de Dumnezeu și a dărnicii creștinești a poporului acestui colț de țară, credem Sire, că sufletul Vostru se va bucura cunoscând acest lucru. Căci locuitorii fiind religioși de la sine se înțelege, ei alcătuiesc o latură de popor cuminte, muncitor și statornic și prin aceasta se arată că „ La Nistru este strajă”, iar truda venirii Majestății Voastre în mijlocul unui asemenea popor, este pentru dânsul și o aleasă răsplată și o bucurie mult meritată.....” Ibidem, pag. 30.

5. „Sire,

.....Acum zece ani în urmă, într-o frumoasă zi de toamnă dar o toamnă de stepă

cu arșiță de soare și vânt puternic ați binevoit pe atunci Prinț de Coroană fiind, a lua truda venirii în târgul Bălților spre a încuraja sufletul unui episcop doritor a împlini misiunea întemeierii unei eparhii și a doua clipă cea de față în care binevoiți a veni de data asta cu slavă regească să cercetați în ce măsură s-au împlinit slabele și îndoielnicele făgăduințe de atunci.....

Și va veni o vreme când generațiile viitoare vor ceti între altele împrejurările tulburi și puțin prielnice acestor frumoase plaiuri ale țării noastre dintre Prut și Nistru, s-a pus totuși început unei episcopii cu întocmiri vlădicești și cum la acest însemnat lucru binevoit-a Regele Ferdinand I cel bun și blând al României întregite să trimită pe însuși fiul său, prințul de Coroană Carol și cum a fost de față atunci însuși Patriarhul Ierusalimului Damian și întregul Sinod al Bisericii Române și sftelnicii tronului și mulțimea căpeteniilor de frunte ai oștirii și numeros norod și cum s-a desfășurat serbarea punerii temeliei catedralei din Bălți și a bisericii vlădicești și a reședinței episcopale din acest oraș și cum a privit cu uimire și nedumerire norodul acestui târg o minune ca aceasta.

Au trecut zece ani, Sire, de când s-a tipărit în mintea tuturor celor de atunci sosirea Majestății Voastre și cuvintele frumoase ce ați rostit și lacrimile bătrânului Patriarh octogenar Damian al Ierusalimului căruia ați binevoit a-i da întâiul și unicul prilej de a vedea și a binecuvânta oastea creștină în ostașii Diviziei 14 și de când am început zidirea acestor trei edificii între care și acest locaș în care am fericirea să vă văd iarăși ca într-o pagină de cronică...

Ca om suport greu clipele de față deși-s nespus de îmbucurătoare...și nu am nici cuvinte măiestrite în care să pot prezenta Majestății Voastre deplin mulțumirea ce datorez pentru bunătatea ce mi-ați arătat... Să trăiți mulți și fericiți ani pentru prosperitatea țării și înflorirea sfintei noastre biserici. Amin. Ibidem, pag. 36.

6. Revista „Ortodoxia” a Patriarhiei din Constantinopol, iunie 1935

7. Revista „Ecclisia” a Mitropoliei din Atena, iunie 1935

8. Revista „Voscresnoie Citenie” a Mitropoliei ruse din Varșovia

9. Ziarul „Românul” nr. 112 din 10 iunie 1935, București

